

Nr 364

Av herr **Persson, Helmer, m. fl.**, om vidgad rätt till expropriation av mark för stärkande av ofullständiga jordbruk.

De riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken, som fastställdes av 1947 års riksdag, välkomnades av de mindre jordbrukarna bl. a. i den förhoppningen, att de skulle öppna möjligheter för komplettering med jord och skog i behövlig omfattning. Dessa förhoppningar baserades bl. a. på det förhållandet, att till expropriationslagstiftningen fogades vissa bestämmelser om expropriation av mark för stärkande av ofullständiga jordbruk.

Enligt dessa bestämmelser skulle i de fall, då »särskild svårighet möter att genom avtal förvärva erforderlig mark till skäligt pris», expropriationsrätt kunna beviljas, avseende jord eller skog tillhörande bolag, förening, stiftelse eller fideikommiss eller enskild person, som inte är mantalsskriven på brukningsdelen i fråga eller som inte har sin huvudsakliga utkomst av jordbruket.

Om dessa bestämmelser kunnat utnyttjas i den omfattning, som utan tvivel är av behovet påkallat, inte minst i södra och mellersta Sveriges slättbygder, hade de fått den största betydelse vid tillförsäkrandet av trygghet och välbefinnande åt de mindre jordbrukarna. Resultaten av 1951 års jordbruksräkning visar emellertid, att bestämmelserna stannat på papperet. För hela landet är antalet brukningsdelar på över 100 hektar, om man jämför med förra jordbruksräkningen 1944, oförändrat 2 325. I Skåne och Östergötland har antalet t. o. m. ökat, samtidigt som ett stort antal småbruk försvunnit i dessa landskap liksom i landet som helhet (med undantag för Norrbottens län).

I realiteten har följaktligen under den tid, som förflutit sedan jordbruksbesluten 1947, godsen inte endast förblivit i orubbat bo utan t. o. m. ökat i antal. Självfallet beror inte detta på att det inte i godsens omedelbara närhet finns ofullständiga jordbruk i trängande behov av tillskotts jord eller stödskog. Orsakerna är i stället dels de ytterligt restriktiva betingelser, som ifrågavarande expropriationsbestämmelser kringgärdats med, dels det i övrigt juridiskt invecklade expropriationsförfarandet, som sannolikt kommer både småbrukarna själva och lantbruksnämnderna (i den mån god vilja finns) att hesitera.

Särskilt för slättbygdernas del är det uppenbart, att komplettering av ofullständiga jordbruk i stor utsträckning är en fråga om avstyckning från gods. Främst gäller detta Skåne, där det finns nära 500 brukningsdelar på

över 100 hektar och å andra sidan inemot 20 000 brukningsdelar på 1—10 hektar.

Sedan det nu blivit möjligt att överblicka verkningarna av 1947 års jordbruksbeslut och det står klart, att man i detta väsentliga avseende inte kommit någon vart, är det angeläget att problemet tas upp till omprövning. Syftet måste därvid vara att skapa reella möjligheter för genomförandet av *innebörden* i 1947 års beslut, vilket erfodrar att gällande bestämmelser omarbetas och kompletteras.

Därvid bör bl. a. övervägas antingen att frågan om avstyckning av jord och skog från godsens till ofullständiga småbruk i sin helhet utbrytes ur expropriationslagstiftningen och blir föremål för särskild lagstiftning eller att i vart fall själva expropriationsförfarandet bestämmas ske efter särskilda grunder, som möjliggör en snabb och obyråkratisk handläggning och med tilldelningen av jord och skog till småbruket som det riktningsgivande, primära samhällsintresset.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställs,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till sådan ändring resp. komplettering av gällande bestämmelser om expropriation av mark för stärkande av ofullständiga jordbruk, att tillfredsställande reella möjligheter öppnas till komplettering av ofullständiga jordbruk genom avstyckning från godsens.

Stockholm den 26 januari 1955

Helmer Persson

Gunnar Öhman

Anton Norling